

WERKBLAD 2-1

Jodenvervolging in Nederland

In de 20e eeuw was Nederland tot 1940 neutraal in de wereldpolitiek. Terwijl in Vlaanderen de Eerste Wereldoorlog in loopgraven werd uitgevochten, werd Nederland door de neutraliteit gespaard van deelname aan het dodelijke conflict. In de meidagen van 1940 was het dan ook voor veel Nederlanders een totale schok dat Hitler de Nederlandse neutraliteitsverklaring schond.

Veel Joden die uit Duitsland naar het schijnbaar veilige Nederland waren gevlucht voor de nazi's, kwamen nu alsnog in grote problemen, want ook in Nederland kwamen maatregelen in het kader van de anti-Joodse Nürnberger Gesetze van 1935. Joden mochten steeds minder. Niet meer naar het park, niet meer naar de bioscoop. Moesten een Jodenster dragen. Er vonden zelfs pesterijen op school plaats, waarbij de leraar meehielp met pesten omdat iemand Joods was. Uiteindelijk moest het overgrote deel van de Nederlandse Joden zich aanmelden voor transport naar Westerbork. Vanuit Westerbork vertrok wekelijks een trein naar de vernietigingskampen in Oost-Polen, meestal Auschwitz of Sobibor. Veel Joden vonden hier de dood door vergassing.

De laatste momenten op Nederlandse bodem: Joden op transport van Westerbork naar Auschwitz. Van de overgrote meerderheid werd nooit meer iets vernomen: zij leefden vanaf dit moment nog maximaal 5 dagen en werden in vernietigingskampen vergast.

Vervolg WERKBLAD 2-1

Van een verbod op bioscoopbezoek naar vergassing. Hoe kon het zover komen? De nazi's dachten zeer zorgvuldig over elke stap na en alles verliep daardoor heel geleidelijk. Het is moeilijk om te bepalen wanneer het nou precies fout ging. En omdat de Nederlandse bevolking – dus ook Joden – van oudsher veel vertrouwen in de regering had, hielden de meeste Joden en ambtenaren zich aan de regels van de bezetter. De burgerlijke administratie was keurig op orde, waardoor Joden gemakkelijk konden worden opgespoord. Uiteindelijk werden in Nederland naar verhouding de meeste Joden in heel West-Europa weggevoerd, 102.000 van de in totaal 140.000 ten opzichte van 'slechts' 165.000 van de in totaal 500.000 in Duitsland.

Bij thema 3 (Herdenken, p.22) bespreken we dat koning Willem-Alexander op 4 mei 2020 zijn excuses maakt voor zijn grootmoeder Koningin Wilhelmina, die vanuit haar ballingschap in Londen te weinig aandacht had voor het lot van de Joden. En minister-president Mark Rutte excuseert zich tijdens de Nationale Holocaust Herdenking in januari 2020 voor de opstelling van de Nederlandse regering ten tijde van de Jodenvervolging. En dat is eigenlijk niet vreemd, ondanks het feit dat de nazi's tijdens de bezetting regeerden. Want niet alleen Duitsers waren schuldig aan de moord op meer dan 100.000 Joden. Zonder hulp was het de nazi's nooit gelukt om zoveel Joden uit Nederland weg te voeren.

Opdracht: Wat wordt er in jouw familie en omgeving verteld over de Jodenvervolging?

Wat merkte de Nederlandse bevolking van de Jodenvervolging? Die vraag is voor iedereen anders te beantwoorden. De een had erover gehoord, de ander zag een trein richting Westerbork rijden. En hoe werd er later over die gebeurtenissen gesproken?

Probeer eens uit te zoeken wat hier in jouw familie en omgeving over bekend is. Wat vertellen of vertelden je (over)grootouders hierover? Verhalen die in je familie over de Jodenvervolging en de oorlogstijd worden verteld, zijn belangrijk voor jouw waarneming en standpunt. Houd er rekening mee dat dit een moeilijk onderwerp is: ervaringen en visies kunnen sterk van elkaar verschillen!

Neem een kort verslag mee naar de les, zodat je met je medeleerlingen en docent hierover van gedachten kan wisselen.